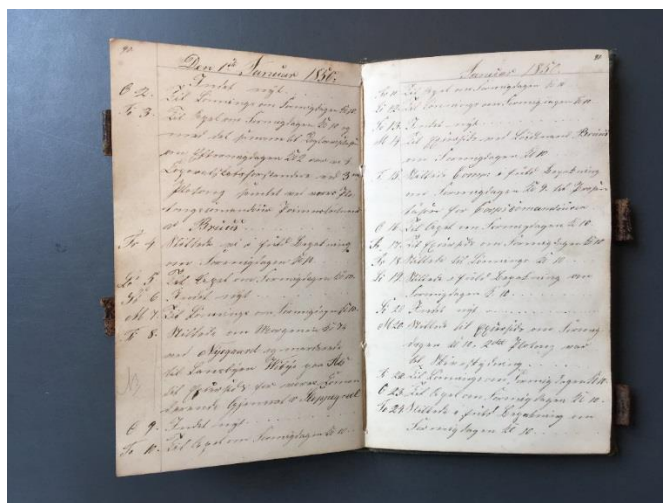

12

Hvordan levede de?

Kapitel 1 i denne bog ser på spørgsmålet om, hvor langt tilbage i tiden man kan komme med sin slægtsforskning. Men vi kommenterede også, at når ens fascination af dette aspekt ikke længere er så stor, begynder arbejdet med at finde ud af, hvordan ens aner levede, og hvordan deres tilværelse var.

Det er derfor passende at slutte bogen med et kapitel om, hvordan man finder information om, hvordan anernes liv har været. Det er i sagens natur ikke nødvendigvis nemt, for deres liv og levned fremgår normalt ikke af de officielle kilder, som vi er vant til at anvende som slægtsforskere. Og når vi kommer til, hvad de tænkte, og hvorfor deres handlinger var, som de var, er vi endnu mere på bar bund. Hvorfor flyttede de fra et sogn til et andet? Hvorfor traf de de beslutninger, som de gjorde? Man kan komme med nogle teorier, men det kan være svært helt at vide med sikkerhed, medmindre de efterlod sig en dagbog eller personlige breve – og det er desværre for sjældent, at vi finder disse i familien

Soldater skrev ofte dagbøger. Her en soldat i 3. Jægerkorps, 1. Kompagni i 1850

Vi deler kilderne til deres liv i to: Der er de primære kilder, der beskriver netop deres liv, fx kirkebøger og levnedbeskrivelser. Men tit er vi henvist til sekundære kilder, der ikke beskriver netop vore aner, men den samtid, det miljø og de hændelser, som de levede i, og som kan kaste lys over, hvordan deres tilværelse kan have været. Begge typer gennemgås i det følgende.

Familieinterviews

Et godt sted at starte er interviews med ens familie for at få informationer om familiens liv. Man bør selvfølgelig særligt snakke med de ældre i familien. De kan fortælle om deres egen generation, og de har måske også viden om ældre generationer – en viden, der kan gå tabt den dag, de ikke er her mere.

Det kan godt være lidt grænseoverskridende sådan at "udfritte" de ældre i slægten, men hvis man ikke spørger, får man intet svar. Faktisk vil man ofte opleve, at de ældre gerne vil fortælle om deres liv, og hvad de ved. Husk at få skrevet det ned og efterfølgende renskrevet, mens man kan huske, hvad der blev sagt. En båndoptager eller optagefunktion på ens telefon kan også anvendes, men husk det er et stort arbejde at gennemlytte og renskrive efterfølgende.

Det kan være, at man ikke helt ved, hvad man skal spørge dem om. Derfor kan det være godt at tage udgangspunkt i en spørgeramme, hvor man kommer omkring forskellige emner. Den kunne være opbygget kronologisk, og nedenfor ses en række emner, der er gode at have med og spørge ind til:

- Fødsel
- Barndom
- Skoletid
- Konfirmation
- Studie- eller læretid

- Værnepligt
- Job
- Kærester/Ægteskab
- Børn
- Boliger
- Ferier, helligdage, udlandsrejser
- Nyt job
- Skilsmisse
- Svigerbørn og børnebørn
- Tillidshverv/interesser
- Efterløn/pension

Flere emner kan sikkert føjes til ovenstående, afhængigt af den aktuelle situation.

Når man gennemfører interviewet, er der nogle simple ting, man skal huske. Først og fremmest skal man lytte efter, for ellers kan det være svært at stille opfølgende spørgsmål. Det synes indlysende, men man kan godt sidde og forsøge at skrive noget ned, mens der bliver fortalt videre. Vær ikke bange for at bede personen om en pause, indtil du er parat igen.

Det er også vigtigt at stille åbne spørgsmål – ellers får man de svar, som man lægger i munden på den interviewede person. Så man spørger altså "Hvordan var din barndom?" og ikke "Var I fattige i jeres familie?" En tommelfingerregel er, at man starter sine spørgsmål med et "hv"-ord, altså hvordan, hvorfor, hvor, hvad, hvem osv.

Husk, at menneskets hukommelse er skrøbelig. Så de informationer, du får, er ikke nødvendigvis nøjagtige. De skal måske verificeres, hvis det er muligt, inden man tager dem til indtægt. Fx kan søskende i en familie være meget uenige om, hvornår de som børn fik lagt el ind i deres barndomshjem. Man kan også opleve familiehistorier, som har en ekstraordinær

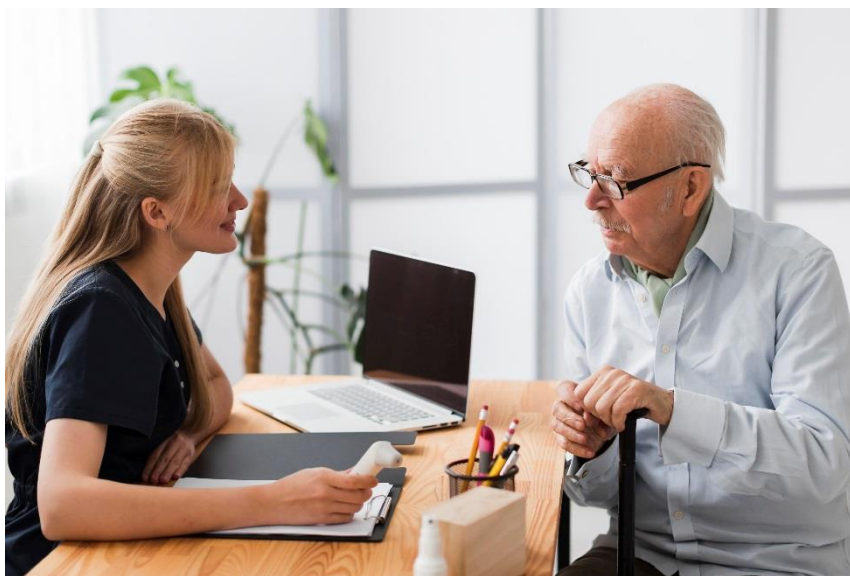
karakter, blandt andet om slægtens ophav for generationer siden – ”vi stammer vistnok fra” kan være formlen. Pas ekstra på med sådanne historier, der nogle gange har karakter af myter.

Husk

Hvis du er interesseret i at læse mere om de typiske familiemyter, man kan støde på i familien, så læs bogen:

”Slægtens Myter” udgivet af Danske Slægtsforskere.

Kan købes i boghandelen eller webshop.slaegt.dk.

Dagbøger, breve, levnedbeskrivelser

En anden vigtig, primær kilde er forskellige typer af erindringer, som slægtens personer har nedskrevet. Det være sig dagbøger, breve, levnedbeskrivelser eller tilsvarende.

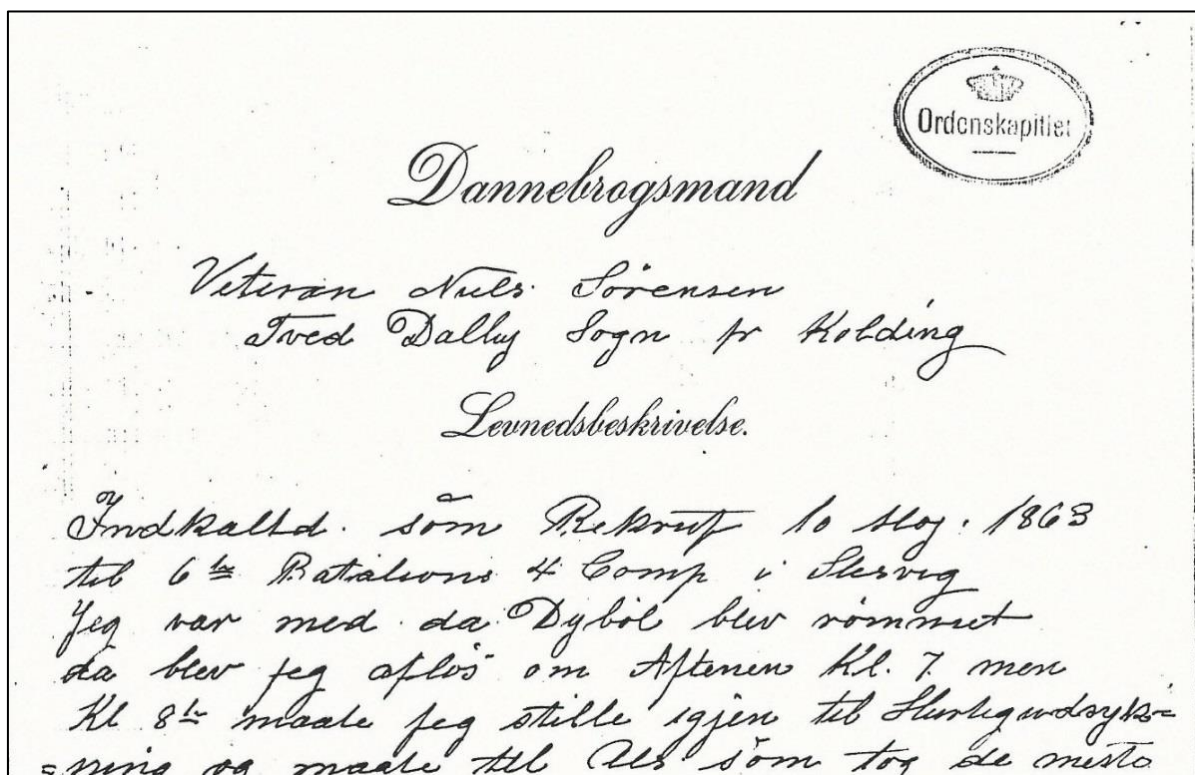
Sådan dokumentation kan man typisk finde fra det bedre borgerskab, mens der er noget længere imellem erindringer blandt bondebefolkningen og den dårligere stillede befolkning. Det var selvfølgelig en forudsætning, at man kunne skrive, men allerede med skolereformen fra 1814 begyndte analfabetismen at svinde i Danmark, og man antager, at langt størstedelen af befolkningen kunne læse og skrive i 2. halvdel af 1800-tallet. Desværre findes der ingen sikre statistikker om dette.

Så når der ikke findes så mange nedskrevne erindringer fra bondebefolkningen, var det måske ikke et spørgsmål om, at de ikke kunne skrive – men de havde måske ikke det daglige overskud til det, eller det var ikke en del af kulturen i deres sociale lag. Der kendes dog en række bondedagbøger fra både 1700-tallet og især 1800-tallet, og en række af disse er udgivet i bogform.

Falder man i sin slægt over en dagbog – eller en stak breve for den sags skyld – er det selvfølgelig et meget vigtigt materiale til at belyse slægtens liv. De kan være lidt svære at læse, men de er som regel skrevet med den samme skrift, så efterhånden vænner man sig til skriften og bliver bedre og bedre til at læse den. Brug den tid, det tager, og få eventuelt hjælp af andre skriftkloge personer. Når man kan læse skriften, er det en god ide at renskrive den af hensyn til kommende generationer.

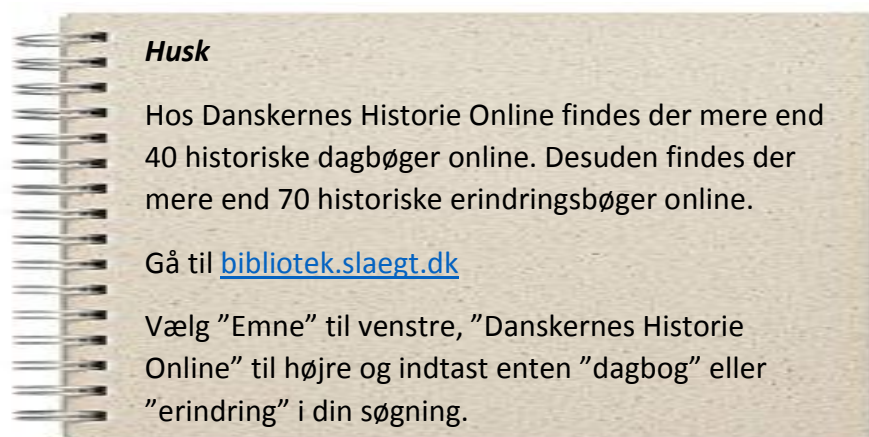
Har man til gengæld ikke fundet dagbøger eller breve i sin familie, kan man alligevel finde inspiration i de bondedagbøger, der er udgivet. Hvis man kan finde en dagbog fra nogenlunde samme periode og samme landsdel, kan man i det mindste læse, hvordan livet generelt var blandt bønder på det tidspunkt.

Hvis man i sin slægt har en ordensmodtager, bør man tjekke, om [Ordenskapitlet](#) på Amalienborg har en levnedsskildring indsendt af den pågældende. Disse er generelt bevaret fra 1884 og frem. Man skal huske, at omkring 2.200 veteraner fra De slesvigske Krige modtog ordenen "Dannebrogsmændenes Hæderstegn". Desværre er levnedsskildringerne for Dannebrogsmænd kun bevaret fra 1904 og frem.

Starten på levnedsskildring for veteranen Niels Sørensen, der var med i krigen i 1864, hvor han var med til at rømme Dybbøl.

Hvis veteranen fra fx 1864 modtog ordenen i 1904 eller derefter, og i øvrigt har fulgt opfordringen og indsendt en levnedsbeskrivelse, kan denne rekvireres fra [Ordenskapitlet](#). Man kan indsende en skriftlig ansøgning til Ordenshistoriografen. Ansøgningen stiles til Ordenshistoriografen, Ordenskapitlet, Det Gule Palæ, Amaliegade 18, 1256 København K, eller den kan sendes til ordenshistoriografen@kongehuset.dk. Ansøgningen skal omfatte en beskrivelse af formålet med at søge adgangstilladelse (fx slægtsforskning i egen familie) samt alle relevante data om levnedsbeskrivelsens forfatter (incl. navn, fødselsdato og helst også datoen for modtagelse af Dannebrogsmændenes Hæderstegn).

Kirkebøger og folketællinger

Som slægtsforsker bruger vi i høj grad kirkebøger og folketællinger til at fastlægge familiernes slægtsdata som datoer og steder for fødsler, konfirmationer, vielser og dødsfald. Og det er ikke så megen information derudover, der kan aflæses om familiernes liv. Men med omhyggelighed og kreativitet, kan de alligevel røbe noget om familiernes daglige liv.

Her er nogle spørgsmål i forbindelse med kirkebøgerne:

- Hvem var fadderne ved en fødsel? De siger noget om familiens sociale lag, hvem de omgikkes med, og hvor tæt de var på diverse familiemedlemmer. Er der standspersoner som faddere, kunne det tyde på, at man var velset i sognet og måske havde gode forbindelser. Optræder der ikke familiemedlemmer blandt fadderne, kunne det skyldes, at man ikke var på så god fod med dem – eller man var måske flyttet langt væk fra hjemegnen.
- Hvem var forloverne ved et bryllup? Hvis det ikke var fædrene, kunne det skyldes, at disse ikke levede længere, at de boede langt væk – eller at man giftede sig uden familiens samtykke!
- Hvor lang tid gik der mellem vielsen og fødslen af det første barn? Det siger noget om familiens situation. Hvis man oven i købet fik det første barn, inden man blev gift, er det ofte et tegn på en stram økonomi, for man kunne ikke gifte sig, førend manden kunne forsørge familien.
- Hvem var præsten? Man kan som regel finde oplysninger om præsterne i litteraturen og se, om præsten var vellidt i sognet, eller om der var noget særligt med den bestemte præst. Måske valgte familien en præst fra nabosognet i stedet for præsten i deres eget sogn (det var muligt fra 1855). Det kan også være, at familien tilhørte en frimenighed eller lignende, hvilket siger noget om familiens religiøse forhold.
- Hvordan var deres alderdom? Ved dødsfald kan der være anført, hvilken situation den afdøde befandt sig i. Var vedkommende på aftægt, fordi familien havde så mange midler, at der kunne aftales pension, når de trak sig tilbage. Eller måtte manden arbejde til han døde i en høj alder – eller boede de måske hos et af deres børn, og blev forsørget der.

Tilsvarende kan folketællingerne give en del ekstra informationer, blandt andet i form af husstandens sammensætning og størrelse. Var det en familie med mange børn, der boede i et hus, måske oven i købet delt med en anden familie, var pengene nok ikke så store. Det kan endda være, at familien i en kortere eller længere periode havde ophold i det lokale fattighus. Havde familien en gård, men ingen tjenestefolk og ingen voksne sønner hjemme, var den nok ikke velstillet. Og jo flere tjenestefolk, man havde, desto bedre havde økonomien det.

Man ser i 1800-tallet tit plejebørn i familierne. Var det et familiemedlem, der skulle tages vare på, fx et uægte barn af en datter, der var kommet galt afsted, eller var betalingen for et plejebarn en ekstra kilde til forsørgelse? Sidstnævnte ses nogle gange i familier, der tog imod plejebørn, selv om de i forvejen selv havde en del børn.

Folketællinger var først og fremmest et statistisk redskab for den danske administration, og ved hver folketælling kan der være rubrikker med særlige informationer. Disse indeholder ekstra oplysninger om familiens levevilkår. Det følgende er eksempler på disse:

- I folketællingen 1850 og de efterfølgende er der anført, hvis en person havde et handicap.
- I 1916 ses blandt andet indkomst og formue.
- I 1930 ses der navn og adresse på arbejdsgiveren (arbejdsplads) samt vielsesår og antal levende og døde børn.
- I 1940 er der oplysninger om skolegang og uddannelse.
- I 1960 (ses på Rigsarkivets læsesal) er der en lang række oplysninger om boligforhold og husleje.

Løbe-Nr.	Adresse I Byen: Gade og Nr. Paa Landet: Sogn og By.	Personernes Navn (ogsaa Fornavn)	Køn Mand (M) Kvinde (K)	Fødsels- dag og Fødsels- aar.
1	Vesterbø	2. Balslev, Peter C. W. Wilhelm	M.	13/1 1868.
2		10. Jensen, Frua Else	K.	31/3 1895.
3		30. Hansen, Anna Jensen	K.	13/4 1893.
4		40. Johansen, Hans Eder Julius	M.	12/10 1889.
5		42. Dalggaard, Jacobin Pedersen	M.	17/4 1891.
6		62 1/2. Skovmand, Kauntharie	K.	2/11 1894.
7		66. Pedersen, Jørgen Peter	M.	25/6 1871.
8		84. Christensen, Margrete K.	K.	14/5 1863.
9		96. Nielsen, Hansin Marie	K.	3/2 1881.
10		104. Hansen, Karl Holger	M.	19/6 1896.
11		104. Braemvad, Hans Christian	M.	
12		Pedersen, Gerhard Frederik Jensen	M.	21/7 1894.
13		108. Hansen, Marie	M.	16/6 1878.
14		Wahlstrøm, Axel Carl	M.	9/2 1888.
15		112. Christensen, Carl G. H. M. V. V.	M.	7/2 1880.
16		Hansen, Johan Nielsen	M.	1/5 1886.
17		Krøjer, Carl Ben Marie	M.	10/6 1887.
18		114. Nielsen, John Marie	K.	16/1 1858.
19		Jørgensen, Herman Lové	M.	4/1 1889.
20	Vedbygade	11. Christensen, Althea	K.	12/5 1866.

Erhverv.	Anmærkning.	Indkomst.	Formue (egen Formue = 0).	Paaignet personlig Skat for Aaret 1916-17 (Indkomst og Formue)			
				til Staten.		til Kommunen.	
				Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
Malermester	Arbejd forsvundet 18/11/16. Arbejds sikkert	3609.	16000.	8480	16078		
Fabrikarbejde	—	630.	0.	000	580		
Sliske	—	500.	0.	000	000		
Sygeplejerske	—	650.	0.	000	580		
Kirkedal	—	900.	0.	280	2030		
Fabrikarbejde	—	500.	0.	000	000		
Agent	Arbejd forsvundet	900.	0.	000	580		
Sygeplejerske	Arbejd forsvundet 18/11/16. Arbejds sikkert	400.	0.	000	000		
Sygeplejerske	—	700.	0.	000	870		
Sygeplejerske	—	691.	0.	000	580		
—	—	1400.	0.	1000	5046		
Marie	—	450.	0.	000	000		
Lokomotivfører	—	2400.	0.	2000	7934		
Fabrikarbejde	Arbejd forsvundet	1000.	0.	000	580		
Sygeplejerske	Arbejd forsvundet 18/11/16. Arbejds sikkert	1800.	0.	1800	4985		
Braemvad	Arbejd forsvundet 18/11/16. Arbejds sikkert	1365.	0.	525	2146		
Slammilker	—	1375.	0.	975	4872		
Børste, Sygeplejerske	—	400.	3500.	000	000		
Agent	—	1160.	0.	675	1856		
Indtægtsarbejde	Arbejd forsvundet	956.	0.	350	870		

I denne folketælling fra 1916 ses malermester Peter C. W. Wilhelm Balslev at have en årlig indtægt på kr. 3.609 og en formue på kr. 16.000. Til sammenligning tjente en lokomotivfører kr. 2.400 og en sygeplejerske kun kr. 400.

Ejendoms historie

I forrige kapitel har vi gennemgået, hvordan man finder ejendomsoplysningerne om en ejendom. Dette er også relevant i denne forbindelse, da boligforhold og levned hører tæt sammen.

Foruden det allerede beskrevne om at finde ejere, købspriser m.v. for en ejendom, kan det være relevant at se på de tinglyste lån i en ejendom. De kan fortælle flere ting om ejernes tilværelse. Er der i en årrække taget en del lån, kan det være et klart tegn på, at familien har haft vanskelige økonomiske vilkår og har måttet låne til dagen og vejen. Det kan også være, at et større lån hænger sammen med en ændring i forholdene: At man køber jord til huset eller gården eller udfører en større ombygning.

En faktisk beskrivelse af bygningerne kan man finde i brandtaksationsprotokollerne. Ved tegning af brandforsikring og ved optagelse af lån vurderede brandforsikrings selskaber og kreditforeninger ejendommens værdi. Brandtaksationsprotokollerne indeholder beretninger fra de enkelte takseringer, som er foretaget på de forsikrede steder. Her får man således en nærmere beskrivelse af gårde og huse – og deres kvalitet.

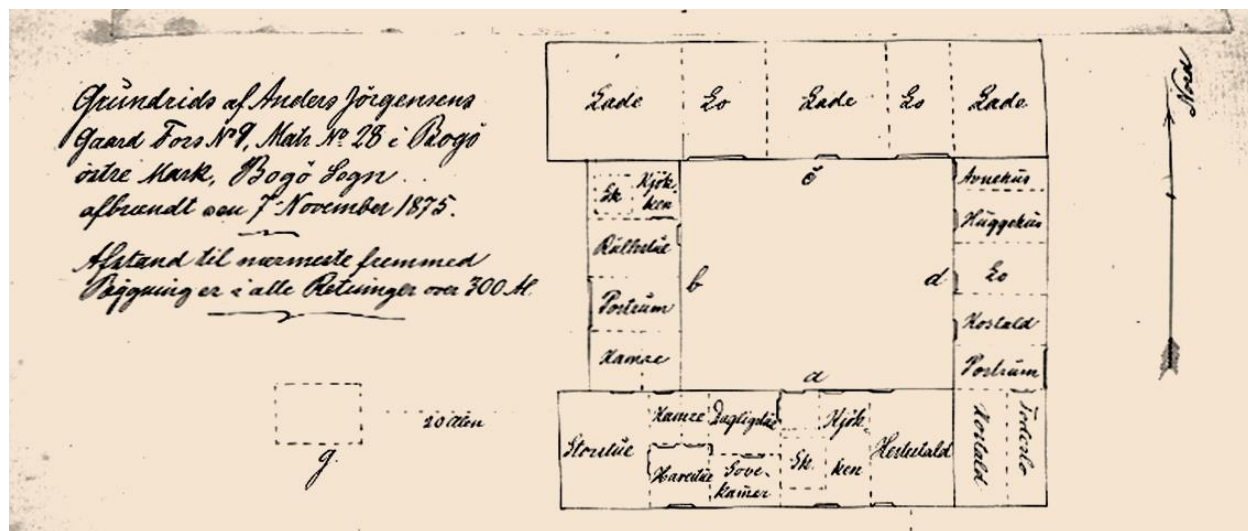
Før 1872 varetoges brandforsikring af offentlige myndigheder. Man kan i Rigsarkivet søge oplysninger om brandforsikringer inden for fire områder:

- Københavnske bygninger
- Købstadsbygninger
- Landbygninger
- Bygninger i Sønderjylland

Efter 1872 varetoges brandforsikring af private selskaber. Lån til ejendomme varetoges af private kreditforeningsselskaber. Man kan søge oplysninger under private brandforsikringer og kreditforeninger inden for to områder:

- Brandforsikringsselskaber
- Kreditforeninger og hypotekforeninger

Frem til 1872 er de fleste protokoller skannet og kan ses på Arkivalieronline. Det kan anbefales, at man slår protokollerne op gennem arkivdatabasen Daisy, hvorfra der er link til Arkivalieronline. Efter 1872 er der ikke så mange protokoller online, men de kan ses på Rigsarkivets læsesal.

Brandtaksationsprotokollen kan også indeholde skitser af en ejendom, her af Bogøgård i forbindelse med gårdens brand i 1875

Skifter

Skifter indeholder opgørelser over afdøde personers ejendele og oplysninger om, hvem der skal arve. Især i ældre tid kan skifter indeholde mange detaljerede oplysninger om indbo, tøj, gæld, begravelsesudgifter osv. Dette gælder også, selvom det drejer sig om ganske almindelige personer uden synderlig formue eller position. De ældste skiftearkivalier går tilbage til ca. 1650.

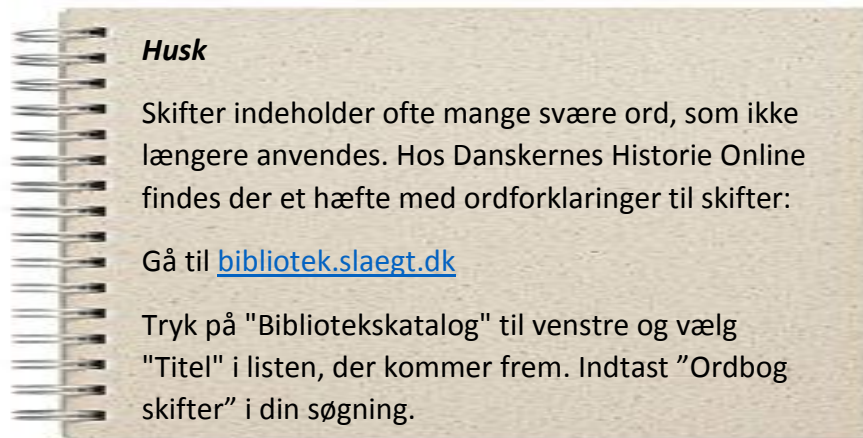
Skifteprotokollerne er ført kronologisk, dvs. efterhånden som skiftesagerne opstod. I ældre tid er der ikke nødvendigvis et navnerregister til protokollen. Med tiden indførte man særskilte navneregistre eller skiftesaglister, der indeholder en præcis henvisning til skiftet.

Det meste af skiftematerialet frem til 1919 er skannet og kan ses på Arkivalieronline. Det anbefales, at man slår op gennem arkivdatabasen Daisy, hvorfra der linkes til Arkivalieronline, hvis materialet er online. Det øvrige materiale skal bestilles via Daisy til læsesalen. Se også kapitlet om, hvordan man finder arkivmateriale hos Rigsarkivet.

Kort uddrag af skifte efter sognepræst Bolle Rosenkilde den 27. marts 1800

I Kiøkkenet:

3 Lange Træe Tallerkener, 1 nye Hug Knup paa 4 Fødder, 1 Hakkebret, 1 Saae med 1 Jern Giorde, 1 Gammel stor Blik Rive iern, 1 Stykke Jern, 1 Kaffe Brænder, 1 Jern Pande, 2 Træe Stavkar, 1 Sirups Skaal med malm lod, 1 Stykke gammel Kaabber af et Sengebækken, 1 Aflang Træe Ost Koppe, 4 Gamle Tin Tallerkener, 1 Rund Træe Tallerken, 1 Gammel Blik Lÿse plade, Blik Lÿse plader, 1 Messing lÿsestage, 1 Gammel Jern lÿse sax, 1 Tin Potage Skee, 1 Gammel malm Mortelse med Dito Støcker, 1 Kaabber Fiske Kiedel med Jern Haandgreb, 9 Stykker Hÿlde, Fiel, 1 Gammel Bænk Fiel, 1 Gammel Blik Durkslag, 2 Pott skaar, 2 smaae Kaffe Qværne, 1 Større dito, 1 Halm Grÿn Kube, 1 Tin Tallerken, 1 Krum Kniv, 1 Vasker Bænk

Lokalhistorie

Der er ingen tvivl om, at lokalhistorien og slægtsforskning er meget tæt knyttet sammen. I modsætning til landets overordnede historie, der som regel ikke satte sig de store spor i den enkelte families liv, indeholder lokalhistorien et væld af information om, hvordan livet formede sig i de lokale områder. Man får beskrivelser af de enkelte lokaliteter, gårde og huse, og man læser om hændelser i området, som helt sikkert har sat sig spor i de enkelte familier. Hvis man er heldig, kan man også finde direkte eller indirekte beskrivelser af de enkelte familier.

Vi har i Danmark en lang tradition inden for lokalhistorie, som siden starten af 1900-tallet fortrinsvis har været drevet af amatørhistorikere. Der er nærmest ikke det sogn eller den landsby, der ikke er beskrevet i den lokalhistoriske litteratur – ligesom mange amter og byer igennem en større eller mindre årrække har haft en lokalhistorisk årbog.

At dykke ned i den lokalhistoriske litteratur er derfor en meget vigtig kilde til at forstå det liv, som ens aner havde, også selv om de ikke er nævnt ved navn. Danskernes Historie Online

(slægtsbibliotek.dk) har den mest omfattende samling af lokalhistorisk litteratur, der er tilgængelig online. Den tæller mere end 6.500 titler om alle afkroge af Danmark.

Der er flere måder, hvorpå man ved Danskernes Historie Online kan finde den relevante, lokalhistoriske litteratur om et bestemt sted. Blandt andet er der en særlig funktion, hvor man kan indtaste navnet på en lokalitet. Man får derefter en liste over lokalhistorisk litteratur om det indtastede navn. Man finder denne funktion via forsidens "Andre søgninger" og "Samlinger". Her finder man "[Find bøger om en lokalitet](#)", hvor man har mulighed for at indtaste navnet på en lokalitet.

Der er i Danmark udgivet tusindvis af bøger om lokalhistorie

Selv om Danmark ikke er så stort, er der en righoldig lokalhistorisk litteratur, der spænder fra den lille landsby til amtshistoriske årbøger.

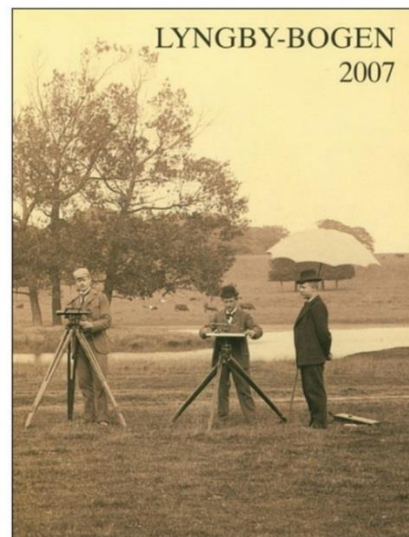
Ved Slægtsforskerens Bibliotek findes der mange tusinde bøger om lokalhistorie, hvoraf mere end 6.500 er online. Du kan få en oversigt ved at trykke på knappen øverst til højre - men med det store antal resultater er det nok ret uoverskueligt.

Derfor har vi en funktion, hvor du kan søge i bestanden af titler efter de bøger, der omhandler en bestemt lokalitet, hvad enten det er en landsby, et lokalt område, et sogn, en egn, et amt eller en landsdel. Man indtaster navnet på lokaliteten i feltet nedenfor, og man får en liste over bøger, der handler om det pågældende sted.

Bemærk, at denne liste inkluderer både titler, der er online og titler, der endnu ikke er online.

Sted:

Tryk her for en samlet liste

Det er dog ikke nødvendigvis alle bøger om en lokalitet, der kan findes på denne måde. Blandt andet kan der være tidsskrifter og årbøger, hvor lokaliteten er beskrevet, men hvor navnet ikke fanges af den nævnte søgemulighed.

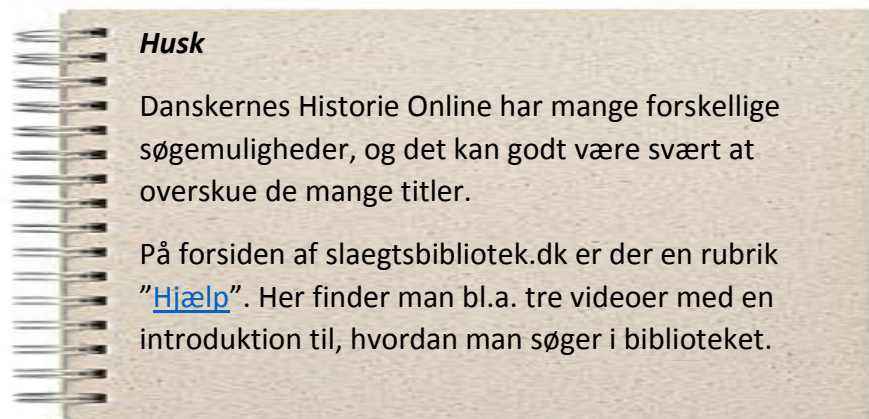
Derfor anbefales det at supplere den førnævnte søgning med en fritekstsøgning, hvor man søger på lokalitetens navn. Man vil se, at man ofte får rigtig mange resultater, blandt andet fordi stednavne ofte også er familienavne eller har andre betydninger. De vigtigste søgeresultater står normalt øverst, og ellers må man kikke listen igennem for interessante titler.

The screenshot shows a search interface with a search bar containing the text "Egtved". Below the search bar, it indicates "2.344 søgeresultater fundet for 'Egtved'". Three search results are visible:

- Fra Ege Tved til Egtved**
<https://slaegtsbibliotek.dk/921973.pdf>
... Egemet er Nybygger i Egtved Sogn..... Egtved har i Fuglenes Øjne for lidt købstadmæssigt ved sig....
- Studerterne fra 1886-1926**
<https://slaegtsbibliotek.dk/2023/929770.pdf>
... i Vejle Amt. Fra 1907 Formand og Sekretær for »Kristelig Forening til Børns Redning« i Vejle Amt. Fra 1917 Kredsformand for »Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark« i Egtved-Kredsen...
- Register til Vejle Amts Årbøger 1961-1975**
<https://slaegtsbibliotek.dk/927526.pdf>
Eotved og Ribe) 9 i Velle amt: uden for Velle amt: Vork Eotved komm

The interface also includes a logo for "Danskerne Historie" and "GTSFORSKNING" in the top right corner. At the bottom, there are navigation buttons for "Andre sø", "Samlinger", "Find online-titler", "række spændende emner.", "bibliografiske oplysninger om alle", and "ekets databaser".

Her har vi med fritekstsøgning søgt på ordet "Egtved" og får mere end 2.000 bøger og tidsskrifter, hvor denne by er nævnt

Lokalarkiver

Information om lokalhistorien finder man også i lokalarkiverne. Der er i Danmark et meget stort antal lokalarkiver, antageligt mere end 500. Mange lokalarkiver er oprettet og drives primært af frivillige, og lokalarkivernes rødder går tit tilbage til de gamle sognekommuner, der var i Danmark. I dag arbejder mange lokalarkiver sammen inden for de forskellige kommuner.

Der er lokalarkiver over hele landet, og søger man informationer om et sted eller en person i lokalområdet, skal man finde frem til det lokalarkiv, der dækker området. Det kan man for eksempel gøre på følgende måder:

- Brug Google eller en anden søgemaskine og søg efter lokalområdet/byen og ordet "lokalarkiv". Så vil man næsten altid finde det relevante lokalarkiv.
- På hjemmesiden: www.danskearkiver.dk finder man i den øverste menu en "Arkivvejviser". Denne kan man anvende til at lokalisere det nærmeste lokalarkiv.

Lokalarkiverne indsamler i sagens natur materiale fra lokalområdet. Det vil typisk være materiale fra privatpersoner eller fra lokale organisationer og institutioner. Derudover har lokalarkiverne ofte referencemateriale i form af udgiven litteratur m.v.

Her er nogle typiske arkivtyper i lokalarkiverne:

- Lokale vejvisere og telefonbøger
- Lokale skattemandtal/skattelister (fra 1860 til 1960 blev der i mange byer udgivet skattelister over borgernes betaling af skat til kommunen)
- Fotoarkiver – både steder og personer
- Lokale aviser, evt. søgemidler til disse
- Erindringsmateriale
- Skoleprotokoller
- Ejendoms- og matrikeloplysninger over områdets matrikler, evt. med ejerrækker
- Oplysninger om lokale børnehjem, hospitaler, sanatorier, plejehjem etc., men sjældent patientjournaler eller personjournaler.

Der er lavet en fælles, samlet søgeindgang til de mange lokalarkivers registreringer på hjemmesiden www.arkiv.dk. Specielt er mange fotos gjort tilgængelige på denne side, og man kan her søge og måske finde fotos af de personer og steder, man er interesseret i.

Desuden kan man gennem arkiv.dk også søge i mange af arkivsamlingerne for at se, hvad det lokale arkiv ligger inde med af arkivalier.

Denne gamle bygning huser både lokalarkiv og museum for Skarrild-Karstoft

Gårdhistorier og anden topografi

Foruden den egentlige lokalhistoriske litteratur findes der også mere generelle topografiske værker, der kan være med til at belyse lokalområdet.

Der er i de seneste ca. 100 år udgivet en række store værker om ”danske gårde”. Hvis man derfor har gårdmænd i sin slægt, kan man tit gennem disse opslagsværker finde en række interessante oplysninger om den pågældende gård – lige fra beskrivelse af bygningerne, over husdyrholdet til et foto af gården. Disse værker er en enestående kilde til en historie om den gård, som slægten har boet på – men det er dog primært de store gårde, der er beskrevet i disse værker.

Det første store værk udkom i starten af 1900-tallet samlet af J.C.B. la Cour (1872-1917) med 12 store bind og et registerbind. Siden da er der kommet flere lignende serier. De er som regel organiseret efter amt, og inden for amtet efter herreder, sogne el.lign.

Værkerne er skannet og gjort tilgængelige af Danskernes Historie Online. Man finder dem under "Samlinger" og "[Gårdbeskrivelser](#)".

Søgaard, Stilling Sogn. Postforb. og St.: Stilling, hvortil c. 1 Km. Gaarden ligger c. 5 Km. fra Skanderborg. Ejer: Jørgen Nielsen Møller, som overtog Gaarden i 1895, er født paa Ejendommen 14. Oktbr. 1854 og gift med Kirstine Jensen, født i Gram 31. Aug. 1852.

Søgaard.

Matr.-Nr. 11a m. fl. af Stilling. Hartkorn 3 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. 2½ Alb. Ejendomsskyld 29,000 Kr. Brandassurance for Bygningerne c. 15,000 Kr. Areal 54 Tdr. Ld., deraf Ager 40, Skov 2, Have og Gaardsplads 1; desuden 11 Tdr. Ld. i Foerlev. Af Agermarken drives 25 Tdr. Ld. i en 7 Marksdrift: Brak, Vintersæd, Byg, Havre, Havre og 2aars Græs; Resten drives uden fast Sædskiye. Jordens Bonitet er i 25 Tdr. Ld. overvejende god Lermuld, i det øvrige af mere letmuldet Beskaffenhed. Der holdes 11 Køer, 9 Stkr. Ungkvæg og Kalve og 2 Tyre af jysk sortbroget Race, 3 Heste og 1 Plag. Sidste Aar solgtes c. 30 Fedesvin og 2 Grisesøer.

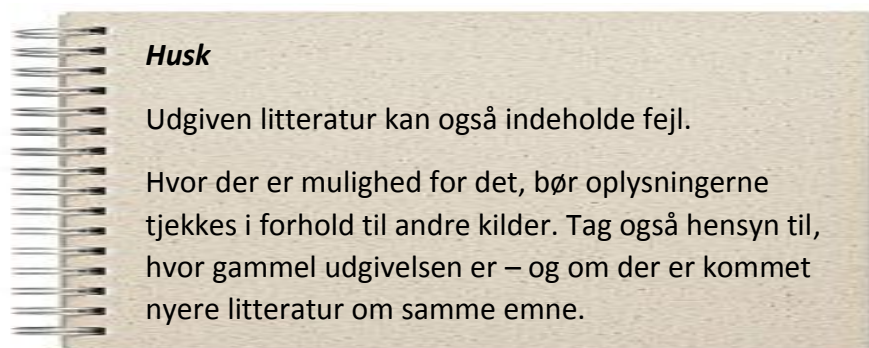
Søgaard ligger i Gl. Stilling omtrent midt paa sine jævne, gode Jorder. Den nuv. Ejer har arvet Gaarden efter sin Fader, Peder Møller Jørgensen, der fik den 1855 ved Giftermaal med Sognefoged Jørgen Nielsens Datter.

Bygningerne er af Grundmur med Undtagelse af den s. Længe, der er af Bindingsværk. Hovedb., som omgives af en smuk Have, ligger mod N. og har Skifertag; den er opført af den nuv. Ejers Fader. Avlsb., som har Paptage, er opførte 1906—07. — Fra Gaarden har man en smuk Udsigt over Stilling Sø og den omliggende, kønne Egn.

En typisk gårdbeskrivelse fra la Cours "Danske Gaarde. Illustreret statistisk og historisk Haandbog for det danske Landbrug"

Der er ligeledes under samlinger på Danskernes Historie Online andre værker, der kan være en hjælp til en beskrivelse af slægtens historie, blandt andet:

- [Vort Sogns Historie](#): Vort Sogns Historie i 100 år udkom i 1950-58 og er redigeret af Salomon J. Frifelt. For hvert sogn er optaget gårde, virksomheder, huse m.v. Den indeholder altså også til en vis grad husmændene, men det skal bemærkes, at den er langt fra komplet, og den indeholder en del fejl.
- [Trap Danmark](#): Et klassisk værk, der statistisk og topografisk beskriver det danske rige købstad for købstad og sogn for sogn. Online findes Trap 3. udgave fra 1898-1906.
- [Udvandring og andre områder](#): Litteratur om udvandring og de lande, udvanderne tog til.

Kulturhistorie

Begrebet kultur kan godt synes noget luftigt og bredt, men det er ikke til at komme uden om, hvis vi vil forstå vore forfædres liv. Langt op i 1800-tallet blev kulturhistorien opfattet som

”kulturens historie”, altså kunsten m.v. Men i dag omhandler det ikke kun kultur som kunst, men også hverdagsliv og hverdagsting: de skiftende måder, ikke kun eliten, men også den brede befolkning har levet livet og indrettet sig materielt og åndeligt på.

I 1879 udgav historikeren Troels Troels-Lund (1840-1921) første bind af ”Dagligt Liv i Norden i det sekstende Århundrede”, der blev til et kæmpeværk. Det blev blandt andet efterfulgt af Axel Steensbergs ”Dagligliv i Danmark”, der ligeledes er et stort værk opdelt i brede tidsperioder frem til 1964.

Disse er to helt centrale serier i forståelsen af det daglige liv på landet og i byen, også selv om de ikke handler om enkeltpersoner. Heri kan man blandt andet læse om byggeskik, redskaber, fester, folkeskikke, sprog, litteratur m.m. Begge serier findes online hos Danskernes Historie Online: Under ”Samlinger” går man til ”[Kultur- og sundhedshistorie](#)”.

Et maleri af H. O. Brasen gengivet i ”Dagligliv i Danmark”. På den fælles vaskeplads kunne der udfolde sig et muntert og højrøstet selskabsliv, når piger og koner kom for at skylle tøj og traf sammen i større flok. - Vaskepladsen i Sørup ved Fredensborg.

Under "[Kultur- og sundhedshistorie](#)" hos Danskernes Historie Online finder man desuden en række særlige kategorier af online titler inden for emner som:

- Arbejderkultur
- Beklædning
- Cirkus
- Folkeminder
- Fæstebønder
- Hjem og indretning
- Højtider
- Landboliv

Aviser

Den sidste kilde i dette kapitel er aviserne, der selvfølgelig også tegner et tidsbillede af den tid, hvor de blev udgivet. Heldigvis er langt de fleste danske aviser blevet digitaliseret. I perioden 2014-2017 digitaliserede Det Kgl. Bibliotek nemlig Danmarks nationale samling af aviser. Det betyder, at omkring 35 mio. avissider i dag kan findes online og er søgbare på siden Mediestream.dk.

Desværre er det ikke alle aviserne, som det er muligt at læse i hjemmefra. På grund af avisernes og journalisternes ophavsret er det kun aviser, der er ældre end 100 år, som man kan læse hjemmefra via Mediestream. For aviser nyere end 100 år er adgangen begrænset til Det Kongelige Bibliotek, men de såkaldte "ejerløse aviser" kan man som regel læse på en PC på det lokale bibliotek. De "ejerløse aviser" er de aviser, der ikke længere udkommer.

Den store fordel ved avissamlingen i Mediestream er, at den er søgbar. Den såkaldte OCR-behandling gør, at al tekst på alle avissider er blevet genkendt og gemt som tekst, man kan søge

i. Tekstgenkendelsen er meget præcis (men dog ikke helt uden fejl) for latinske bogstaver. Når man kommer tilbage i 1800-tallet og gotisk skrift, er tekstgenkendelsen ikke særlig god, men dog stadig søgbar i en vis udstrækning.

Det betyder, at man kan søge efter navne, steder og andre interessante oplysninger. Men herudover giver aviserne den helt unikke mulighed, at man kan læse aviserne fra et bestemt område og en bestemt periode – dag for dag eller uge for uge, afhængig af, hvor tit avisen er udkommet. Dermed får man et helt særligt indblik i, hvad der foregik på egnen og persongalleriet, der blev nævnt i avisen.

Man starter med at finde den avis, man gerne vil læse på Mediestream.dk. Tryk øverst på "Info" og dernæst på linket under "Aviser" der fører til en liste over tilgængelige aviser.

The screenshot shows the Mediestream website's navigation menu. The top navigation bar includes links for HOME, SØG I ALT, AVISER, RADIO, TV, REKLAMFILM, ENGLISH, INFO (highlighted), and LOG IND. The main content area is divided into two columns. The left column contains a list of links: Om Mediestream, Hvordan får jeg adgang?, Hvad indeholder Mediestream?, FAQ, Søgetips, Hvilke oplysninger søger jeg (highlighted with a red arrow), Ophavsret på aviser, Betingelser for brug, Hvad er PID?, Lån og Køb, Licenser, and Ejerløse aviser. The right column contains three sections: 'OM MEDIESTREAM' with a brief description, 'AVISER' with a link to a list of available newspapers, and 'RADIO OG TV-UDSENDELSER' with a brief description.

Der kommer nu en meget lang liste af aviser, der er sorteret alfabetisk efter avisens navn. Hvis vi ikke kender navnet på den avis, vi gerne vil læse, kan man med <Kontrol>F søge efter det

relevante udgivelsessted, som fx Kolding. Bemærk, at der kan være mere end én avis for området, hvilket fremgår af søgningen.

Klassekampen. Organ for Danmarks socialistiske Arbejderparti (ugeblad) (1918)	København	88
Klassekampen. Organ for Danmarks Socialistiske Arbejderparti (ugeblad) (1919)	København	44
Klokken 5 (København) (1918-1930)	København	30466
Kolding Folkeblad (1882-1989)	Kolding	356466
Kolding Folkeblad (1993-1995)	Kolding	25328
Kolding Folkeblad eller Sydjysk Tidende (1873-1881)	Kolding	10053
Kolding Folkeblad. Tidende for Politik, Handel, Industri, Landbrug og Bekjendtgjørelser (1872-1873)	Kolding	2152
Kolding Social-Demokrat (1898-1947)	Kolding	36585
Kongelig allene privilegerede Ribe Stifts Adresse-Aviser (1796-1799)	Ribe	1702
Kongelig allernaadigst privilegerede Aarhus Stifts Adresse-Contoirs Tidender (1794-1811)	Aarhus	8651
Kongelig allernaadigst privilegerede Viborg Stifts-Tidende (1839-1855)	Viborg	14593

Hvis man på listen vælger fx Kolding Social-Demokrat, ser man blandt andet en oversigt over de årstal, hvor Mediestream indeholder kopier af avisen. Her kunne man fx vælge året 1921.

ÅRGANGE I MEDIESTREAM									
Er feltet grønt, findes der aviser i Mediestream fra det angivne tidsrum. Er feltet gråt, er der ingen aviser fra det angivne tidsrum.									
1898 - 1937									
1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
1928	1929 - (0)	1930 - (0)	1931 - (0)	1932 - (0)	1933 - (0)	1934 - (0)	1935 - (0)	1936 - (0)	1937 - (0)
1938 - 1947									
1938 - (0)	1939 - (0)	1940 - (0)	1941 - (0)	1942 - (0)	1943 - (0)	1944 - (0)	1945 - (0)	1946 - (0)	1947 - (0)

Derefter får man mulighed for at vælge en dato, og resultatet er, at der vises et symbol for avisen den pågældende dag, og man kan nu trykke på avissiden og se avissiderne, ligesom man kan downloade hele avisen som PDF-fil.

Kolding Social-Demokrat (1898-1947)

< Forrige udgave Næste udgave >

AVIS 10. marts 1921

DOWNLOAD AVIS SOM PDF

HITS I DENNE AVIS

- S.1 | Ingen titel
- S.1 | maler panden paa
- S.1 | Et Guldkorn.
- S.1 | Væggen.
- S.1 | En Forsamling, der fyldte „Fremad's store Sal
- S.1 | Borgmester H. P. Hansen, Slagelse.
- S.1 | Gas- og Elektricitetsprissrne
- S.1 | Kolding Social-Demokrat (1898-1947)

I det viste eksempel for Kolding Social-Demokrat er der valgt den 10. marts 1921. Bemærk de sorte kasser for oven til højre, der gør det muligt at bladere frem til den efterfølgende dags avis eller den forrige dags avis.

Dagene efter var der byrådsvalg i Kolding og sognerådvalg i de omgivende sogne, så avisen var fyldt med annoncer for partierne og oplysninger om valget. Her kan man også læse, at savskærer Jørgen Andersen (forfatterens farfar) opstillede til sognerådet i Dalby Sogn, hvor han blev indvalgt.

Til Sogneraadsvalet i Dalby den 12. Marts er indkommen følgende Lister:

Liste A.

1. Boelsm Chr. Bjerre, Tved.
2. Proprietær Kr. Kristoffersen, Bøgelund.
3. Propr. Anker Schultz, Dalby.
4. Murerm. N. P. Nielsen, Tved.
5. Gartner J. P. Gamst, Tved.

Liste B

1. Karetm. Johs. Larsen, Tved.
2. Savskærer Jørgen Andersen, Tved.
3. Murerm. N. P. Nielsen, Tved.

Jørgen Andersen fra Tved opstillede i 1921 på liste B

Konklusioner

Det afsluttende kapitel i denne bog er ikke nødvendigvis det mindst vigtige – tværtimod. Efterhånden, som man arbejder med familiens historie, bliver man klar over vigtigheden af at komme dybere i slægtshistorien end bare fødselsdatoer, børn og dødsdatoer. Man vil gerne have et indblik i og forståelse af, hvordan ens slægt har levet gennem tiden.

Heldigvis er der en række gode kilder til at komme dette liv nærmere, selv om det ikke er alle kilder, der nødvendigvis beskriver lige netop ens aner i detaljer. Hvor meget beskrivende materiale man kan finde, vil være meget afhængigt af, hvad anen beskæftigede sig med, og hvilken social klasse vedkommende tilhørte.

Hvis man er rigtig heldig, er der bevaret dagbogsoptegnelser eller breve fra slægten, og dette førstehåndsmateriale vil altid være en guldgrube til at forstå slægtens liv og tilværelse. Men ellers kan man være heldig, at anerne er beskrevet i lokalhistorisk litteratur, avisen eller andre skriftlige kilder. Hvis ens ane var gårdmand, kan man sikkert finde noget om gårdens historie i de store værker, der findes om danske landbrug, og det kan også være muligt at finde noget om den konkrete ejendoms historie i arkiverne.

Når sådanne primære kilder til anernes tilværelse er udtømte, må man til at læse mellem linjerne i for eksempel kirkebøger og folketællinger – der om ikke andet indirekte kan fortælle en historie om familiernes situationer og udvikling.

Alle disse oplysninger kan suppleres med viden om danskernes liv generelt i de perioder, man beskæftiger sig med. Hvilke skikke var der? Hvordan fejrede man højtider og livets begivenheder? Hvordan gik man klædt? Disse og mange flere beskrivelser kan man læse om i kulturhistorien og forsøge at iscenesætte i forhold til ens egen familie.

Det betyder, at man er nødt til at sætte sig ganske godt ind i historien om den tidsperiode og lokalitet, man beskæftiger sig med – og ikke blot den enkelte persons oplysninger. At få denne viden om danskernes liv er måske ikke så ringe endda ...